

Po stopách literatury a historie Žďárem nad Sázavou a Havlíčkovým Brodem

Druhý říjnový víkend nabídl studentům a pedagogům Ústavu české literatury FF MU možnost zúčastnit se již posedmé literárně-kulturní akce s názvem Literární toulky. Během 12.–14. října 2012 se cílem brněnských bohemistů stala hned dvě malebná města, a to Žďár nad Sázavou a Havlíčkův Brod.

Páteční program nás zavedl do areálu bývalého cisterciáckého kláštera ve Žďáru nad Sázavou, kde jsme se vydali nejen po stopách literatury, ale též barokní architektury. První zastávkou našeho putování byl bývalý klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie a svatého Mikuláše, jehož historie sahá do 13. století. V interiéru stavby jsme poprvé narazili na skvost české barokní gotické architektury, nezaměnitelný rukopis Jana Blažeje Santiniho-Aichela, jenž se v roce 1710 zasloužil o přestavbu tohoto svatostánku. V areálu, patřícím v současnosti rodině Kinských, naši pozornosti neušla ani přilehlá Studniční kaple a expozice věnovaná výše zmíněnému českému architektu italského původu.

Od barokní architektury se naše pozornost přesunula ke žďárskému Muzeu knihy, ve kterém jsme v roli postav z české historie vstoupili do světa expozice *Staré pověsti české*. Kromě této výstavy se objektem našeho zájmu stala i stálá expozice představující historii písma, knihy a literatury vůbec. Vrátili jsme se tak do časů klínového písma, hieroglyfů a jeskynních maleb, objevili kouzlo středověké tiskařské dílny a prohlídku muzea jsme zakončili u současných literárních tendencí.

Odpoledne prvního dne se neslo opět v duchu barokní gotiky. Při stoupání od zámeckého areálu na vrchol Zelené hory se před námi začal v plné kráse odkrývat jeden z nejnámějších Santiniho odkazů, poutní kostel svatého Jana Nepomuckého, zapsaný mimo jiné na seznamu UNESCO. Tato monumentální sakrální stavba nám svoji architektonickou genialitu v plné kráse vyjevila po vstupu do interiéru. Z exteriéru velmi kompaktně působící hmota se totiž ukázala být do detailu promyšleným dílem, jež ve svém nitru dokáže návštěvníky neustále překvapovat svou lehkostí a vzdušností.

Ač velmi neradi, museli jsme žďárské prostředí opustit a ve své cestě pokračovat do Havlíčkova Brodu. Zde vyplnila večerní program série referátů, kterou zahájila Jana Šimičková věnující se literární tvorbě Petra Síse. Ve svém vystoupení se autorka zaměřila především na problematiku zprostředkování Sísových zkušeností s totalitním prostředím Československa čtenářům postkomunistické generace v knize *Zed' s* s podtitulem *Jak jsem vyrůstal za železnou oponou*. Na základě referátu se mezi zúčastněnými posléze rozvinula diskuze, jež se snažila nalézt odpověď na otázku: „Jakým způsobem lze skrze literaturu čtenářům zprostředkovat osobní zkušenost s jistou historickou epochou a současně se distancovat od tendencí k černobílému vidění historie?“ V druhém pátečním příspěvku se Hana Matulová věnovala fenoménu *ex libris*, jehož vývoj postihla od doby středověku až po současnost. Opomenut nezůstal například ani Karel Hlaváček, považovaný v českém prostředí za jednoho z významných tvůrců moderních *ex libris*. Večer zakončil vystoupením nazvaným *Jak se studuje čeština v Německu* Jiří Starý. Ten se s posluchači poutavě a s nadhledem podělil o své osobní zkušenosti se studiem češtiny v německém Regensburgu v rámci programu Erasmus.

Druhý „toulkařský“ den odstartovala komentovaná prohlídka Havlíčkova Brodu. Představena byla historie města od dob jeho vzniku, přičemž nezůstaly opomenuty ani těžké chvíle města, během kterých se v roce 1422 stalo obětí husitských oddílů vedených Janem Žižkou. Kromě prohlídky náměstí jsme zavítali též do Štáflovy bašty, součásti středověkého brodského opevnění, a do bývalého klášterního kostela svatě Rodiny s kaplí Božího hrobu. Po prohlídce města jsme se vydali k vrcholu podzimních Literárních toulek, návštěvě tzv. Havlíčkova domu. Naše pozornost se upínala zejména k expozici věnované Karlu Havlíčku Borovskému, jenž tento dům obýval v době před svou deportací do Brixenu. Výstava *Po stopách Karla Havlíčka v Německém Brodě* se může kromě vyčerpávajícího množství informací o životě a literárním odkazu K. H. Borovského pochlubit i původním Havlíčkovým mobiliářem z poloviny 19. století. V Havlíčkově domě jsme si taktéž připomněli krutý osud faráře Josefa Toufara z nedaleké Číhoště, zatčeného v roce 1950 Státní bezpečností za údajné zinscenování tzv. Číhošťského zázraku a posléze umučeného k smrti. Velmi sugestivně působící výstava nenechala jediného účastníka netečného a její kurátoři si jistě zaslouží velké uznání. Jedinečná a pravděpodobně neopakovatelná možnost se všem účastníkům Literárních toulek naskytla ve zvonici věže kostela Nanebevzetí Panny Marie. Kromě zasvěceného výkladu a připomenutí havlíčkobrodských pověstí jsme se stali i přímými svědky odbíjení nejstaršího českého stále funkčního zvonu,

Viléma, odlitého v první třetině 14. století. Předposlední zastávkou sobotního programu byl kostel Československé církve husitské, postavený podle projektu Františka Lišky v letech 1926–1927. Prvorepubliková funkcionalistická stavba své návštěvníky dokáže překvapit zejména svou interiérovou jednoduchostí, která z ní koncepčně utváří nadčasové dílo a skvost havlíčkobrodské architektury. Převést páteční referát Hany Matulové do praxe jsme se pokusili při návštěvě výtvarné dílny pořádané pod záštitou Galerie výtvarného umění v Havlíčkově Brodě. Výsledkem téměř dvouhodinového snažení byla vlastnoručně vytvořená ex libris všech „toulkařů“.

I druhý den Toulek zakončil referátní blok, zahájený výstupem Martina Hladkého věnovaný osobnosti Josefa Dobrovského. Zmíněny byly některé Dobrovského méně známé postoje prezentované v kontextu dobových tendencí katolické církve. Následující příspěvek Jitky Rejhonové se věnoval české barokní homiletice s důrazem na tzv. nepomucká kázání. Z konkrétních literárních souborů se připomenutí dočkala kázání tzv. žďárského cyklu *Žena krásná náramně* a *Nádoza zapálená* (připravená k vydání členy ústavu M. Kopeckým a M. Soleiman pour Hashemi). Úlohy posledního referujícího sedmých Literárních toulek se v závěru celého bloku ujal Zdeněk Ježek, jenž se věnoval osobě Jaroslava Haška a jeho dílu *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Na Haškova *Švejka* bylo mimo jiné nahlédnuto pod zorným úhlem dobových reakcí osobností české literatury se zdůrazněním nejen odmítavých postojů Viktora Dyka, Jaroslava Durycha či F. X. Šaldy, ale rovněž pozitivního přijetí I. Olbrachtem.

Literární toulky tak i po sedmé potvrdily, že jsou kvalitní akcí brněnské bohemistiky, která umí bohatství české literatury, kultury a historie představit i mimo prostředí přednáškových sálů. Již nyní se navíc všichni účastníci mohou těšit na další „toulkařské“ putování naplánované na jarní semestr 2013.

Tomáš Beránek

